



Heydər Əliyev İli 2023

Hər bir xalq tarixən üzlaşdığı mürəkkəb şəraitdə dövlətə rəhbərlik məsuliyyətini üzərinə götürən qətiyyətli liderinin fitri idarəçilik qabiliyyəti sayəsində milli idealları qovuşur, istiqalata gedən yolda bütün çətinlikləri dəf edir və özünəməxsus inkişaf yolunu müəyyənləşdirir. Şəxsiyyət amili müasir dövrdə də xalqların qarşıya qoyduqları hədəflərinə doğru inamla irəliləməsi və beynəlxalq arenada layiqli yerini təmin etməsi baxımından xüsusi aktuallığa malikdir.

Xalqların qürur yeri olan belə şəxsiyyətlərin milli itibaha xidmət edən ideyasiyalarının öyrənilməsi və tədqiqi, gələcək nəsillərə çatdırılması, eləcə də xatirəsinin əbədiləşdirilməsi obyektiv sosial tələbat kimi meydana çıxır. XX əsrdə Azərbaycan xalqının dünya siyasi arenasına bəxş etdiyi qüdrətli şəxsiyyət, xilas-kar və qurucu lider Heydər Əliyevin öziz xatirəsi də bu gün milyonlarla insanın qəlbində yaşayır və ehtiramla yad edilir. Mənalı ömrünü xalqın tərəqqisinə, dünyada layiqli yerini tutmasına həsr edən Ulu Öndərin özünəməxsus dövlət idarəetmə məktəbinin öyrənilməsi, ölməz ideyalarının cəmiyyətə aşılması və təbliği Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin də hər zaman diqqətində olub. Dövlət başçısının hələ 2004-cü il 10 mart tarixli "Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında" fərmanı əsasında ötən əsrin 70-80-ci illərində təşəbbüsü ilə inşa edilmiş bir sıra möhtəşəm memarlıq abidələrinə, təhsil ocaqlarına böyük stratejinin adını verilməsi, eləcə də ictimai əsaslarla Heydər Əliyev Fondunun yaradılması deyilənləri bir daha təsdiqləyir.

Dövlət başçısı İlham Əliyevin 29 sentyabr 2022-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" sərəncamına əsasən, anadan olmasının 100-cü ildönümünün respublikamızda təntənə ilə qeyd edilməsi Ümummilli Liderin ağdaş tariximizdəki müstəsna rolunun adekvat dəyərləndirilməsidir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsində və milli inkişaf hədəflərinin müəyyənləşməsindəki tarixi xidmətlərini önə çəkən sərəncamda qeyd edilir: "Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə Heydər Əliyev özünə qeyri-adi idarəçilik bacarığı, polad iradəsi və yüksək vətənpərvərliyi sayəsində, uzaqgörən və məqsədyönlü qərarları ilə çox qısa müddətdə respublikamızda sosial-iqtisadi, elmi-texniki və mədəni sahələrin inkişafında böyük sıçrayışa nail olmuşdur. Tariximizin gedişatının və həyatımızın abəhənginin köklü surətdə dəyişdiyi, azadlıq və müstəqillik duyğularının milli düşüncəmizdə üstünlük təşkil etməyə başladığı bu illər Azərbaycanın quruculuq salnamasının ən parlaq səhifələridir".

Xalqın gələcək itibahı üçün düşünən əsl siyasi lider milli ideya səviyyəsinə yüksəlmiş məqsədlərin hansısa övərişli tarixi şəraitdə reallaşması üçün yorulmadan, əzmlə çalışır, ideoloji-siyasi və iqtisadi zəmin formalaşdırır. Bu günün prizmasında yanaşdıqda Heydər Əliyevin hələ sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi dövrdə uzaqgörən lider kimi xalqımızı gücləndirən müstəqilliyinə zəmin yaradan çoxşaxəli tədbirlər həyata keçirdiyi qabarıq görünür. Məhz Heydər Əliyev dənəsinin 1969-cu ilin 14 iyulunda rəhbərliyi irəli çəkilməsi ilə Azərbaycan xalqı milli şüurunun yekunlaşması, milli özünüdərk baxımından keyfiyyətə yeni və məhsuldar mərhələyə qədəm qoydu, perspektiv müstəqilliyinə etibarlı zəmin formalaşdırmaq imkanı əldə etdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev keçmiş Sovet İttifaqının rəhbərliyi aralında nadir şəxsiyyətlərdən idi ki, bu dövrlərin ideoloji-siyasi, mədəni əsaslarının möhkəmləndirilməsi üçün onun nə zamansa süquta uğrayacağı aydın hiss edirdi. Ulu Öndərin ilk günlərdən xalqın maraqlarına əsaslanaraq reallaşdırdığı islahatların qayəsində yer alan başlıca məqsədlərdən biri də ölkə iqtisadiyyatını gücləndirmək və verəcək əsaslı dönüşü hazırlamaq idi. Ötən əsrin 70-80-ci illərində Azərbaycanı da yaradılan milli gəlirin yalnız 60 faizinin respublikada saxlanıldığını, bu göstəricinin digər ittiqat respublikaları ilə müqayisədə çox aşağı olduğunu narazılıqla bildirən dahi lider vəziyyətin kökündən dəyişməsi üçün prinsipliyyət göstərirdi. SSRİ rəhbərliyi ilə müntəzəm danışıqlar aparırdı. Həmin dövrdə Azərbaycanda yerləşən sənaye və istehsal müəssisələrinin 90 faizinin ittiqat tabeliyində olması da respublika rəhbərini ciddi narahat edirdi.

Ümummilli Lider o dövrdə qətiyyətli və əzmkar fəaliyyəti ilə həmin müəssisələrin böyük əksəriyyətinin respublikamıza təbiiyyəni keçməsinə nail oldu. Bunun nəticəsi olaraq Azərbaycanda sənaye-çirayət geniş vüsət aldı, aqrar iqtisadiyyatdan sənaye iqtisadiyyatına, yüksək sənaye sivilizasiyasına keçid uğurla təmin

edildi, yüzlərlə zavod, fabriklər digər istehsal sahələri yaradıldı. Ulu Öndərin respublika rəhbərliyinə gəlişinə qədər ümumi sayı 735 təşkil edən sənaye müəssisələri qısa müddətdə artaraq 1048-ə yüksəldi. Ümumilikdə, Heydər Əliyevin birinci rəhbərliyi dövründə aparılan kompleks islahatlar, formalaşdırılan güclü aqrar-sənaye, energetika və neft-kimyə sənayesi potensialı Azərbaycanı növbəti qabaqcıl respublikalardan birinə çevirdi, eyni zamanda onun gələcək müstəqilliyi üçün fundamental əsaslar yaratdı.

Tarixdən məlumdur ki, müstəqilliyin elan edilməsi dövlətin davamlı inkişafı, xalqın can atdığı milli ideallara çatması baxımından çox zaman yetərli olmur. Başqa sözlə, insanları ideyaları ətrafında birləşdirən, ölkənin iqtisadi potensialını düzgün realizə edən, milli inkişaf üçün strateji yol xəritəsi müəyyənləşdirən strateq şəxsiyyətlər müstəqilliyi qoruyub saxlaya və dövlətçiliyini sütunlarını möhkəmləndirə bilərlər. Bu mənada Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətini xaos və anarxiya, vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən hifz edən, iqtisadi tənəzzülün dərinləşməsinin qarşısını alan, həyata keçirdiyi islahatlarla ictimai həyatın bütün sahələrində sabitliyi təmin edən böyük lider kimi çağdaş tariximizə möhürünü vurub.

Müstəqilliyi haqlı olaraq əvəzsiz milli sərəvət kimi dəyərləndirən Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü ilin iyun ayında xalqın təkidli istəyi ilə hakimiyyətdə qayıdandan sonra respublikanı iqtidarda olmuş naş qüvvələrin yaratdığı problem və təhlükələrdən, o cümlədən sosial-iqtisadi çətinliklərdən əzmlə xilas etməyi bacardı. Sarsılmaz özlü üzərində bərqərar edilən möhkəm daxili sabitlik, vətəndaş müharibəsinin qarşısının alınması, qanunsuz silahlı qüvvələrin zərərsizləşdirilməsi fəonda qarşıda duran mühüm vəzifələrdən biri də xalqın sosial rifahının yüksəldilməsi, əhəlinin məşğulluğunun təmini, xüsusən də aztəminatlı təbəqəsinin maraqlarının müdafiəsi idi. Bütün bunlar həm də ölkə iqtisadiyyatında idarəetmə və istehsal nizamına yeni yanaşma kontekstində reallaşdırılmalı, təsərrüfatın 70 il ərzində formalaşmış idarəçilik metodunu tamamilə fərqli üsullar əvəz etməli idi. Zamanın lideri olan, hadisələrin inkişafı axarını qabaqlayaraq ona pozitiv təsir göstərən Heydər Əliyev bu missiyanı da özündən uğurla göldü.

Inkişaf etmiş sivil dövlətlərdə olduğu kimi, Azərbaycanda da iqtisadi inkişafın bəhrələrini zamanla hər bir fərdin maddi, sosial və mədəni tələbatlarının ödənilməsinə istiqamətləndirildi. Sosial sferadakı qanunvericilik aktlarının qabaqcıl tələblərə uyğunlaşdırılması və reallaşdırılan digər addımlar keçid dövründə ölkəmizin sosial transformasiya prosesini uğurla reallaşdırmasına imkan yaradı. Bu uğurların şərəfləndirən əsas amillərdən biri də Azərbaycanın öz inkişaf hədəflərini düzgün müəyyənləşdirməsi, bazar münasibətlərinə rəvac verən, sahibkarlığı və coxmülkiyyətçiliyi dəstəkləyən, sosial müstəvidə hər kəsin layiqli həyat səviyyəsini təmin etməyi öhdəsinə götürən bir dövlət ideyasının mövcudluğu idi. Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə 1993-2003-cü illərdə əhəlinin sosial problemləri ön plana çəkildi, çoxsaylı yeni iş yerləri yaradıldı, maşınlar, pensiyalar, digər sosial müavinətlər vaxtaşırı artırıldı, əlillər, müharibə veteranları, sənət adamları, alimlər və tələbələr üçün xüsusi təqaüdlər təsis edildi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dövləti üçün unudulmaz tarixi xidmətlərindən biri də milli iqtisadi inkişaf modelini formalaşdırmasıdır. Məhz bunun nəticəsində sosial-iqtisadi inkişafın proqramlaşdırılması mümkün oldu, iqtisadiyyatın idarə edilməsində səhəvi proqramların icrası təmin edildi. İqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin incəliklərini dərin



Tarixin ən qüdrətli Azərbaycanı Heydər Əliyev ideyalarının təntənəsidir

bilən Ulu Öndərin birbaşa iştirakı ilə 30-a yaxın dövlət proqramı qəbul olundu, bu tədbirlər iqtisadi resursların istifadəsinin səmərəliliyini artırmaqla yanaşı, onun icrasına nəzarəti də asanlaşdırdı. Eyni zamanda iqtisadiyyatın liberalaşdırılması və dövlət müdaxiləsinin minimuma endirilməsi həyata keçirildi. Bu islahatlar sayəsində qiymətli liberalaşdırıldı, notədəki inflyasiya tempi arzuolunan səviyyəyə endi. İqtisadiyyatın inkişaf etdirmək potensialına malik sahibkarlıq institutu formalaşdırıldı, torpaq onun sahibinə, kəndlilərə qaytarıldı, Azərbaycan MDB-də torpaq islahatlarını uğurla həyata keçirən ilk respublika oldu.

Həyata keçirilən kompleks tədbirlər sayəsində ölkədə sosial siyasət dərinləşdi, 1993-2003-cü illərdə əməkhaqqı təxminən 5,6 dəfə, orta aylıq pensiya 73 dəfə artdı. Heydər Əliyev iqtisadi strategiyasının reallaşması sayəsində ölkəmizin ümumi inkişaf tempi də ilbəil artmağa başladı. 1996-2003-cü illərdə ümumi daxili məhsul istehsalı 90,1 faiz, dövlət büdcəsinin gəlirləri 3,5 dəfə, ölkənin valyuta ehtiyatları 85 dəfə, sənaye məhsulu 25,2 dəfə, xarici ticarət dövriyyəsi 4 dəfə artdı. Bu dövrdə iqtisadiyyata yönəldilən investisiyaların ümumi həcmi 20 milyard dolları ötdü.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə karbohidrogen ehtiyatlarının mənimlənməsi, işlənilməsi və nəqli, ən əsası, düşünülmüş yeni neft strategiyasının həyata keçirilməsi respublikamızın son 30 ildə yüksək təərəqi mərhələsinə çatmasına dərin əsaslar yaradı. 1994-cü ildə aparıcı ölkələrin nüfuzlu neft şirkətləri ilə yeni müqavilənin imzalanması üzrə beynəlxalq səviyyəli müzakirələrə, danışıqlara başlanıldı. Həmin illərdə ARDNŞ-nin birinci vitse-prezidenti vəzifəsini tutan cənab İlham Əliyevin də bilavasitə iştirak etdiyi gərgin danışıqlar nəticəsində sonrakı ölkəmizin maraqlarına təmamilə cavab verən müqavilə şərtləri hazırlandı. 1994-cü il sentyabrın 20-də 8 ölkənin 11 şirkətilə "Əsrin müqaviləsi" adlanan beynəlxalq sazişin imzalanması Azərbaycanın dünya iqtisadi sistemində inqisadiyyatının və ölkənin enerji təhlükəsizliyinin möhkəm təminatını qoydu. 1999-cu ilin dekabrında isə Azərbaycanın ilk məhsul nefti ilə doldurulmuş tankeri dünya bazarlarına çıxarıldı.

Mənalı ömrünün, səmərəli idarəçilik fəaliyyətini dövlətin tərəqqisinə həsr edən Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müdrikliyi həm də ideyalarını özündən sonra yeni əsrin çağırışlarına uyğun davam etdirən, hər bir vətəndaşın layiqli Prezidenti olduğunu əməli fəaliyyəti ilə sübuta yetirən uğurlu siyasi davamçı və lider yetişdirilməsində özünü göstərirdi. Əminliklə deyə bilərik ki, Prezident İlham Əliyev ötən 20 ildə Azərbaycanı növbəti Cənubi Qafqazda, ümumən Avropa geosiyasi arealında qüdrətli, güclü dövlətlər

dırmaqla yanaşı, ictimai məmnunluq səviyyəsini də təmin edib. Bu və digər layihələr dövlət idarəetmə sisteminin müasirləşməsinə, idarəçiliyə yeni dövrün aktual çağırışları, tələb və meyarları prizmasında yanaşılmasına və insanları narahat edən neqativ halların əsaslı şəkildə aradan qaldırılmasına imkan verib.

Dövlət idarəetmə sisteminə aparılan genişmiqyaslı islahatlar çərçivəsində 2016-cı ildə ümumxalq referendumu əsasında Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına bir sıra əlavə və dəyişikliklərin edilməsinin və vitse-prezidentlik institutunun yaradılmasının əhəmiyyətini xüsusi vurğulamaq lazımdır. Sosial-mədəni və intellektual yüksəlişə, humanizm ideyalarının genişlənməsinə, milli mədəniyyətin, incəsənətin, habelə ölkə həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasına xidmət edən növbəti təşəbbüslərin müəllifi, təşkilatçısı kimi cəmiyyətdə böyük nüfuz qazanmış Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın 2017-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti vəzifəsinə təyin edilməsi isə aparılan islahatların səmərəliliyini yüksəltdi. Birinci vitse-prezidentin xüsusən də cəmiyyətin ən həssas təbəqələrinin problemlərinin həllinə qayğı ilə yanaşması, şəhid ailələrinin, Vətən müharibə

Son illərdə rəsmi Bakının yürütdüyü müstəqil xarici siyasət və pragmatik enerji diplomatiyası Azərbaycanın Avropa ölkələri ilə münasibətlərini keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəltdi. Respublikamızın əlverişli geosiyasi vəziyyəti, Avrasiya neqliyyat - kommunikasiya qovşağında yerləşməsi və global layihələri əzmlə reallaşdırması qeyd edilən münasibətlərə təkan verən mühüm amillər sırasındadır. Əvvəllər daha çox "qara qızıl" ehtiyatları ilə dünyanı diqqətində olan Azərbaycanın enerji siyasəti son 10 ildə keyfiyyətə yeni məzmun kəsb etməyə başlayıb. Avropa ölkələrinə hasil olunan təbii qazın həcmiminin ilbəil artırılması ölkəmizin dünya bazarında iri mavi yanacaq tədarükçüsü olduğuna təsdiqləyir. Ukraynadakı müharibə, Rusiya-Qərb münasibətlərinin gərginləşməsi fəonda Avropa ölkələri Azərbaycanı qazını almaqda maraqlı olduqlarını açıq bəyan edirlər. Belə bir şəraitdə beynəlxalq miqyasda əhdoləklərə sadiq, qiymət sabotajlarına yol verməyən və etibarlı neft-qaz ixracatçısı kimi tanınan Azərbaycanla əməkdaşlıq genişləndirmək Avropa ölkələri üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Avropanın enerji təhlükəsizliyində rolu ilbəil artan Azərbaycan global miqyasda aktual olan "yaşıl enerji", karbonsuzlaşdırma, hidrogen istehsalı kimi layihələrin Cənubi Qafqaz regionunda reallaşdırılmasının da əsas təşəbbüskarı kimi çıxış edir. Prezident İlham Əliyevin 2022-ci ilin dekabrında Rumıniyaya gərsəkəşən səfərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" Azərbaycanın Avropa ölkələri ilə enerji əməkdaşlığında keyfiyyətə yeni mərhələnin əsasını qoyub. Başqa sözlə, Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə təkə zəngin karbohidrogen ehtiyatları ilə deyil, eyni zamanda bərpaulunan enerji mənbələri hesabına sanballı təhlükələr vermək imkanındadır. Hazırda ölkəmizdə ümumi investisiya dəyəri 500 milyon dollardan çox olan 240 MVT gücündə "Xızı-Abseron" Külək-Elektrik və 230 MVT gücündə "Qaradağ" Günəş-Elektrik stansiyalarının inşası işləri sürətlə davam etdirilir.

Ərazilərimizin bərpasına əsas investitor qismində çıxış edən Azərbaycan dövləti Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasına, burada "yaşıl enerji" ilə bağlı mühüm layihələrin reallaşdırılmasına həm də təbliğat-siyasi əhəmiyyətli məsələ kimi yanaşır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2002-ci il 16 noyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdış" Milli Prioritetinin icrasına xidmət edən dövlət proqramında konkret mərhələlər üzrə qarşıya qoyulan məqsədlər, güclü işlər, dövlət qurumlarının üzərinə düşən vəzifələr və onlara uyğun hədəf göstəriciləri, maliyyələşmə mənbələri dolğun əksini tapıb. Ümumilikdə, sənd ərazilərdə təhlükəsiz yaşayışın və dövlət idarəetməsinin təşkili, səhər, qəsəbə və kənd yaşayış məntəqələrinin tikintisi və dayanıqlı infrastruktur təminatı müasir standartlara uyğun xidmətlərin yaradılması məskunlaşacaq əhəlinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və məşğulluq imkanlarının artırılması, sahibkarlıq mühtinin övərişliliyinin artırılması ətraf mühitinin etibarlı mühafizəsi və ekoloji təhlükəsizliyi, təbii resurslardan səmərəli istifadə, "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" və "yaşıl enerji zonası" konsepsiyalarının təbii və digər mühüm hədəfləri özündə ehtiva edir.

Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, Böyük Qayıdış Konsepsiyasının reallaşdırılması, azad edilmiş ərazilərdə təhsil, mədəni və dini abidələrin əsaslı bərpasında, restavratsiya qayada, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları ilə bağlı həqiqətlərin dünyaya çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondu da yaxından iştirak edir.

Anadan olmasının 100-cü ildönümü respublika səviyyəsində geniş qeyd olunan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ideyaları yaşayır və müstəqil Azərbaycanın qarşıya qoyduğu strateji məqsədlərə doğru inamla irəliləməsinə məyax rolunu oynayıb. Ulu Öndərin siyasi kursunun son 20 ildə yeni dövrün reallıqlarına uyğun davam etdirilməsi, yeni çağırışlara zənginləşdirilməsi isə ölkəmizin dayanıqlı inkişafına ən etibarlı təminatdır.

Hər bir vətəndaşımızın qürur mənbəyi olan gerçəklik - tarixin ən qüdrətli Azərbaycanı isə birmənalı olaraq məhz Heydər Əliyev ideyalarının şanlı təntənəsidir.

Ağalar VƏLİYEV,
Milli Məclisin deputatı